

«منظور از معماری چیست؟ - بخش اول»

چهارشنبه

۱۷ اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۴



مدرسه‌ی نوروزگان

در گفتار قبلی، گفتیم که جلسات ما در مورد سخن و اندیشه در معماری، در سه حوزه‌ی تاریخ، تئوری و نقد معماری است. قرار بر این بود که دوستان برگزارکننده پرسش‌های آزادانه بپرسند و دخالتی در انتظام پرسش‌ها نشود و سعی در این باشد که بداهتاً و خودمانی‌تر به پرسش‌ها پاسخ داده شود؛ شاید جنبه‌هایی از موضوع با این طرز از گفت‌وگو روشن گردد که به‌صورت رسمی توجهی به آن نشود.

اولین سؤال درباره‌ی پاره‌هایی از عنوان ماست که ترکیبی از تاریخ و تئوری و نقد معماری و مفردات آن‌هاست.

اولین موضوع، تاریخ معماری است که شامل دو مفرد تاریخ و معماری می‌شود. پرسیده شده که منظور از معماری در این گفت‌وگوها چیست. اولین نکته‌ای که باید به آن توجه کرد این است که معماری، امری تاریخی است. در واقع چیزی که امروز از واژه‌ی معماری اراده می‌کنیم، دستخوش دگرگونی‌هایی طی زمان شده است؛ هم خود لفظ، هم معانی لفظ و هم چیزی که بر آن دلالت می‌کند. نمی‌توان یک معنی واحد یا تلقی امروزی را به گذشته تحمیل کرد و بازتاباند یا تلقی در منابع گذشته را به همه‌ی تاریخ تعمیم، یا معادل‌های معماری در زبان‌های دیگر را به سرزمین‌های دیگر یا سرزمین خودمان نسبت داد. این‌که معماری امری تاریخی است، یعنی هم خود واژه‌ی معماری تاریخی بوده هم مدلول و معنای این واژه.

ما امروز تلقی‌ای از معماری داریم که این یک تلقی جدید از معماری بعد رنسانس بوده که با زیبایی همراه است؛ یعنی ساخت‌وسازی برای مکان انسان که زیبا باشد. بی‌توجهی به تاریخی بودن معماری می‌تواند مشکلاتی را به وجود آورد. مثلاً اگر ما معماری را لزوماً با زیبایی همراه بدانیم و زیبا را صفت لازم معماری بشناسیم، آن وقت کثیری از آثار و فعالیت‌هایی که گذشتگان معماری می‌شمردند، از دایره‌ی معماری خارج می‌شود. ساختن راه یا پلی معمولی دیگر معماری حساب نشده و یک تعارض به وجود می‌آید. مثلاً ساختن باغ، گورستان، حتی بنایی یا سازه و تأسیسات از دایره‌ی معماری خارج شده و رابطه‌ی ما و معماری گذشته از بین می‌رود.

پرسش دوم این است که منظور از زیبایی چیست. زیبایی هم امری تاریخی است. برخلاف سنت تاریخ معماری، که در دل تاریخ هنر به منزله‌ی شاخه‌ای از آن در دوران جدید شکل گرفته است، در دوران متأخر برای حل این مشکل می‌گویند منظور از معماری محیط مصنوع (built environment) است.

بنابراین هرگونه تصرفی که انسان در محیط برای ساختن زندگی خودش یا در جهت خدمت به ساختن مکان زندگی خودش انجام دهد، در دایره‌ی معماری قرار می‌گیرد.